

มูลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทรโวหาร :

วิธีนับศัพท์สังขยา

Moonbot Banpakit by Praya Sri Sunthornvoharn : Measures and Measurement

○ อันดับนี้ข้าขอกล่าว ให้เนื่องเรื่องราว วิธีนับศัพท์สังขยา ○ เด็กเอ๋ย เจ้าจงศึกษา สำหรับนับรา
จรุงรักระทุ์ที่นับ ○ ห้าสองหนเป็นสิบสิบ สิบสองหนนับ ว่ายี่สิบอย่าสงสัย ○ สิบสามหนเป็นตันไป ท่านเรียก
ชื่อใช้ สามสิบสี่สิบตามกัน ○ สิบสิบหนเป็นร้อยพลัน สิบร้อยเป็นพัน สิบพันเป็นหมื่นหนึ่งนา ○ สิบหมื่น
เป็นแสนหนึ่งนา สิบแสนท่านว่า เป็นล้านหนึ่งพึงจำไว้ ○ สิบล้านนั้นเป็นโกฏิไซ้ ร้อยแสนโกฏิไป เป็น
ปะโกฏิหนึ่งตามมี ๗๕

○ ร้อยแสนปะโกฏินี้ เป็นโกฏิปะโกฏิ พึงกำหนดอย่าคลาดคลา ○ ร้อยแสนโกฏิปะโกฏิหนา ท่านเรียก
ชื่อมา ว่าป็นนะหุตหนึ่งไป ○ ร้อยแสนนะหุตนั้นไซ้ ท่านเรียกชื่อไว้ว่าเป็นนินนะหุตนา ○ ร้อยแสนนินนะ
หุตหนา ได้นามตามมา ว่าอะไซกนิหนึ่งมี ○ ร้อยแสนอะไซกนิ ได้นามตามมี ว่าพินธูอันหนึ่งนา ○ ร้อย
แสนพินธูหนึ่งนา ท่านเรียกกันมา ว่าอัพพุทพึงจำไว้ ○ ร้อยแสนอัพพุทไซ้ ได้นามตามใช้ ว่านิรัพพุท
หนึ่งนา ○ ร้อยแสนนิรัพพุทหนา ท่านเรียกชื่อมา ว่าอหะหะตามมี ○ ร้อยแสนอหะหะนี้ มีนามตามที ว่า
อพะพะหนึ่งนา ○ ร้อยแสนอพะพะนั้นหนา ท่านเรียกกันมา ว่าอฎะฎะตามมี ○ ร้อยแสนอฎะฎะนี้ มีนาม
ตามที ว่าโสคันทิกะหนึ่งนา ○ ร้อยแสนโสคันทิกะหนา ท่านเรียกชื่อว่า เป็นกมุทอันหนึ่งไป ร้อยแสน
กมุทนั้นไซ้ มีนามตามใช้ ว่าบุณชริกหนึ่งแน ○ ร้อยแสนบุณชริกแท้ ท่านเรียกกันแล ว่าปทุมหนึ่งไป
○ ร้อยแสนปทุมนั้นไซ้ ท่านตั้งชื่อไว้ ว่ากะถานะอันหนึ่งนา ○ ร้อยแสนกะถานะนั้นหนา ท่านเรียกกันมา
ว่ามหากะถานะหนึ่งไป ○ ร้อยแสนมหากะถานะไซ้ เป็นอสงไขย คือเหลือจะนับพรรณนา ๗๕

○ อนึ่งลำดับที่นับมา ผิดจากเทศนา ของพระชินวาทิ ○ ลำดับที่นับนี้ นิรัพพุทมี แล้วอพะพะ
อฎะฎะมา ○ อหะหะกมุทา โสคันทิกา แล้วอูปละบุณชริกนี้ ○ ปทุมะกะถานะตามที จรุงวิธี แล้วสังเกต
กำหนดแล ○ แต่ร้อยถึงโกฏินี้แท้ เอาสิบคูณแน่ เร่งรู้หนาอย่าหลงไหล แต่โกฏิถึงอสงไขย เอาร้อยแสนไซ้
เร่งคูณเข้าอย่าลืมแล ๗๕

○ อนึ่งโสดนับมีสามแท้ นับด้วยวัดแล ด้วยดวงด้วยซังเป็นสาม ○ โยชน์หนึ่งสี่ร้อยเส้นตาม เส้นหนึ่ง
โดยความ ยี่สิบวาอย่าสงสัย ○ วาหนึ่งสี่ศอกบอกไว้ ศอกหนึ่งท่านใช้ สองศิบไซ้ตามมีมา ศิบหนึ่งสิบสอง
นี้วหนา นี้วหนึ่งท่านว่า สักกระเบียดจงจำเอา ○ กระเบียดหนึ่งสองเมล็ดข้าว เมล็ดข้าวหนึ่งเล่า แปรตัวหา
จรุงรา ○ ตัวหาหนึ่งนั้นท่านว่า แปรไซ้หาหนา ไซ้หาหนึ่งแปรเส้นผม ○ เส้นผมหนึ่งนั้นนิยม แปรรูลีลม
รูลีหนึ่งแปรอดูนา ○ อดูหนึ่งนั้นพึงรู้หนา ท่านใช้กันมา ว่าแปรประมาณแล ๗๕

○ หนึ่งน้านับโดยกว้างแท้ ยี่สิบวาแล ยาวยี่สิบวาเป็นไร่ ○ ถ้าโดยกว้างห้าวาไป ยาวเส้นหนึ่ง
ไชร์ เป็นงานหนึ่งพึงจดจำ ○ สิ่งงานท่านประสมทำ เป็นไร่หนึ่งกำ หนดไว้ให้ติดตั้งว่ามา ๖๕

○ ไม้หน้ากว้างคอกหนึ่งหนา ยาวสิบหกวา เป็นยกหนึ่งพึงจำไว้ ○ นับด้วยวัดอย่างนี้ไชร์ นับด้วย
ดวงไป จงนับใช้ตั้งนี้มา ○ ชาวเกวียนหนึ่งนั่นท่านว่า ห้าตะล่อมหนา ตะล่อมหนึ่งยี่สิบสัด ○ สัดหนึ่งยี่สิบ
ทะนานซัด ทะนานหนึ่งสังกัด สองจ้งออนจงจำไว้ ○ จ้งออนหนึ่งสี่กำมือได้ กำมือหนึ่งไชร์ สี่ใจมือตามมีมา
○ ใจมือหนึ่งนั่นท่านว่า ร้อยเมล็ดข้าวหนา นับด้วยดวงเพียงนี้แล ๖๕

○ ทองภาราหนึ่งแท้ ยี่สิบตุนแน่ ตุนหนึ่งยี่สิบชั่งนา ○ ชั่งหนึ่งยี่สิบตำลึงหนึ่งหนา ตำลึงหนึ่งรา
สี่บาทถ้วนจงจำไว้ ○ บาทหนึ่งสี่สลึงไทย สลึงหนึ่งท่านใช้ สองเฟื้องจงจำไว้มา ○ เฟื้องหนึ่งนั่นสี่ไพหนา
ไพหนึ่งท่านว่า สองกล่าจงกำหนดไว้ ○ กล่าหนึ่งสองกล่อมตามใช้ กล่อมหนึ่งลงไป สองเมล็ดข้าวตาม
มีมา ○ อันนี้ นับด้วยชั่งหนา จงเร่งศึกษา เป็นสามประการวิธี ๖๕

○ หนึ่งสัดปีตามชื่อมี อยู่สิบสองปี นับชวดเป็นตันไปนา ปีชวดเป็นชื่อหนูหนา ปีฉลูโคนา ปีชาน
เป็นชื่อสัตว์ไฟ ○ ปีเถาะเป็นกระต่ายไชร์ มโหรีใหญ่ มเส็งสูงเล็กแลนา ○ มะเมียเป็นชื่อมิ่งม้า มแมพะ
หนา วกกว่าลึงระกาโก้ ○ จอสุนัขกัญหู่ไชร์ สิบสองปีได้ โดยนิยมดังกล่าวมา ๖๕

○ ปีหนึ่งสิบสองเดือนหนา สิบสามบ้างรา นับเดือนห้าเป็นตันไป ○ แล้วเดือนหกเดือนเจ็ดไชร์
เดือนแปดเดือนเก้าไป เดือนสิบเดือนสิบเอ็ดมา ○ เดือนสิบสองเดือนอ้ายหนา เดือนยี่สามมา เดือนสี่เป็น
สิบสองไป ๖๕

○ ปีใดอธิกมาสสี่ เดือนเข้าอีกไชร์ ปีนั้นสิบสามเดือนนา ○ เดือนหนึ่งนั่นสองปักข์หนา คือข้างขึ้น
มา ข้างแรมเป็นสองปักข์ไป ○ ข้างขึ้นสิบห้าวันได้ ข้างแรมท่านใช้ สิบห้าสิบสี่วันบ้าง ○ เดือนใดเป็นเดือนขาด
ค้าง ข้างแรมท่านวาง สิบสี่วันตามวิธี ๖๕

○ เพราะดังนี้เดือนถ้วนได้ วันสามสิบไป เดือนขาดยี่สิบเก้าวัน ○ เดือนหกถ้วนเดือนห้านั่น เป็น
เดือนขาดพลัน ทั้งสิบสองเดือนเปลี่ยนไป ○ จึงมีเดือนถ้วนหกเดือนได้ เดือนขาดเล่าไชร์ ก็ได้หกเดือนเหมือน
กัน ○ ถ้ามีอธิกมาสนั่น เดือนแปดสองปีน เดือนถ้วนจึงเป็นเจ็ดนา ○ วันมีชื่อเจ็ดวันหนา วันอาทิตย์มา
วันจันทร์วันอังคารนี้ ○ วันพุธวันพฤหัสบดี วันศุกร์ศักดิ์ศรี วันเสาร์ครบเสร็จเจ็ดวัน ○ กลางวันกลางคืนควบกัน
ท่านนับเป็นวัน หนึ่งควรจะได้ใจจำ ○ วันหนึ่งนั่นแปดยามย่ำ กลางวันท่านกำ หนดไว้ว่าสี่ยามมี ○ กลางคืน
ก็นับยามสี่ วันกับราตรี จึงเป็นแปดยามตามใช้ ○ ยามหนึ่งสามนาฬิกาไชร์ นาฬิกาท่านใช้ กลางวันท่าน
เรียกว่าโมงนา ○ กลางคืนเรียกว่าทุ่มหนา นาฬิกาหนึ่งรา ได้สิบบาทท่านบอกไว้ ○ บาทหนึ่งหกนาที่ไทย
นาที่หนึ่งได้ สิบห้าเพ็ชชะนาที่ ○ เพ็ชชะนาที่หนึ่งนี้ หกปราณด้วยดี ปราณหนึ่งสิบอักษรไชร์ ○ ปีหนึ่งมีนับวัน
ได้ สามร้อยวันไป กับห้าสิบสี่วันวาร ○ ปีใดท่านเพิ่มวันกาล เป็นอธิกวาร เพิ่มเข้าอีกวันหนึ่งนา ○ ปีนั้น
วันสามร้อยหนา กับห้าสิบห้า วันตามที่โลกยืนยล ○ ถ้าปีอธิกมาสแปด เดือนแปดสองหน ปีนั้นมีวันมากกว่า
○ นับวันได้สามร้อยหนา กับแปดสิบห้า วันยิ่งตามโหรนิยมไว้ ๖๕

○ อนึ่งฤดูมีสามไชร์ คือเหมันต์ไป คิมหันต์วัสสานะนา ○ เดือนสิบสองแต่แรมมา เดือนสี่เพ็ญหนา
สี่เดือนนี้ชื่อเหมันต์ ○ แต่แรมเดือนสี่จนวัน เพ็ญเดือนแปดนั่น สี่เดือนนี้คิมหันต์นา ○ แรมค้ำหนึ่งเดือน
แปดมา ถึงเพ็ญวารา กติกมาสจ้งรู้ ○ สี่เดือนถ้วนวัสสานะฤดู แบบโหรเป็นครุ ว่าตามศศิโคจร ๖๕

○ ทิศแปดป็นโดยนามกร คือทิศบูรพ์ก่อน เป็นทิศตะวันออกนา ○ แล้วภาคเนยทิศา ทักษณนี้หนา
เป็นทิศข้างใต้ตามมี ○ แล้วต่อไปทิศหรีดี จึงประจิมนี้ เป็นทิศตะวันตกหนา ○ แล้วจึงทิศพายัพมา ทิศอุดรรา
เป็นทิศด้านเหนือจงจำ ○ แล้วจึงทิศอิสานลำ เหนียกให้แม่นย่ำ ปันทิศแปดทิศคองตรง ๖๖

พายัพ	อุดร	อิสาน
ประจิม	ทิศ	บูรพ์
หรีดี	ทักษณ	ภาคเนย

๑	๑๔	๓๑	๘๐	๑๐๕	นับตั้งแต่ศูนย์ ข้างท้ายไปดังนี้ หน่วย สิบ ร้อย พัน หมื่น แสน ล้าน โกฏิ
๒	๑๕	๓๒	๘๑	๑๐๖	
๓	๑๖	๓๓	๘๐	๑๐๗	
๔	๑๗	๓๔	๘๑	๑๐๘	
๕	๑๘	๓๕	๘๒	๑๐๙	
๖	๑๙	๔๐	๘๓	๑๑๐	
๗	๒๐	๔๑	๘๔	๑๐๐๐	
๘	๒๑	๕๐	๘๕	๑๐๐๐๐	
๙	๒๒	๕๑	๑๐๐	๑๐๐๐๐๐	
๑๐	๒๓	๖๐	๑๐๑	๑๐๐๐๐๐๐	
๑๑	๒๔	๖๑	๑๐๒	๑๐๐๐๐๐๐๐	
๑๒	๒๕	๗๐	๑๐๓		
๑๓	๓๐	๗๑	๑๐๔		

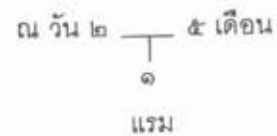
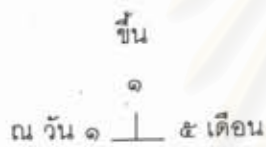
○ แต่ร้อยถึงโกฏิใช้ สิบคูณ
โกฏิตราบอสงไชยสูญ เหล่านี้
ร้อยแสนเร่งคูณพูน เกิดพอ
ลักษณะดังนี้ชี้ ช้องให้ปราชญ์เห็น ฯ

เป็นซึ้งสี่ตำลึงสามบาทสองสลึงเฟื่องสองไฟ

○ ตำลึงบนเฟื่องอยู่
บาทใส่บนสลึงตรา
ไฟล่างซึ้งบนกา
ตีนครุตามครุย้าย

หนกาน่านา
ครุท้าย
บนอยู่ กลางนา
ยกใช้เรือเงิน ฯ

○ ทางวันนั้นหน้าเส้น
เดือนอยู่สุดสายปลาย
ข้างซึ้งอยู่ยอดสาย
แรมต่ำกาใต้ไซร์

โดยหมาย
เปลี่ยนใช้
ยีนอย่า จงนแฮ
สี่นี้แบบแผนฯ